

TOSHKENT VA VILOYAT TELEKANALLARIDA YANGILIKLARNI YORITISH USLUBI, QIYOSIY TAHLILI

Alimdjanova Iroda Qosimjon qizi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti
"Axborot xizmati va jamoatchilik bilan aloqalar"
kafedrası stajor-o'qituvchisi
alimjanovairoda168@gmail.com
+998970029463
<https://doi.org/10.5281/zenodo.20839344>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 20-iyun 2026 yil
Ma'qullandi: 22-iyun 2026 yil
Nashr qilindi: 24-iyun 2026 yil

KEY WORDS

televideniye, yangiliklar dasturi,
Toshkent telekanallari, viloyat
telekanallari, axborot, reportaj,
jurnalistik uslub, qiyosiy tahlil,
mahalliy jurnalistika.

ABSTRACT

Ushbu maqolada Toshkent shahrida faoliyat yurituvchi respublika va poytaxt telekanallari hamda viloyat telekanallarida yangiliklarni yoritish uslubi qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqotda yangiliklar dasturlarining mavzu tanlashi, axborot berish tezkorligi, jurnalistik til, reportyorlik yondashuvi, mahalliy auditoriya ehtiyojlarini aks ettirish darajasi hamda raqamli platformalardan foydalanish xususiyatlari o'rganiladi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, Toshkent telekanallarida yangiliklar ko'proq respublika miqyosidagi rasmiy voqealar, siyosiy-iqtisodiy jarayonlar va yirik ijtimoiy masalalarga qaratilgan bo'lsa, viloyat telekanallarida mahalliy hayot, hududiy muammolar, obodonlashtirish, qishloq xo'jaligi, mahalla faoliyati va aholi turmushiga yaqin mavzular ustuvorlik qiladi.

Bugungi axborot jamiyatida televideniye ommaviy kommunikatsiyaning muhim vositalaridan biri bo'lib qolmoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlarning rivojlanishiga qaramay, televizion yangiliklar keng auditoriya uchun ishonchli, rasmiy va tezkor axborot manbai sifatida ahamiyatini saqlab kelmoqda. O'zbekiston qonunchiligida televideniye, radio, video va internet orqali davriy axborot tarqatish shakllari ommaviy axborot vositasi sifatida belgilangan.¹ Shu jihatdan yangiliklar dasturlari nafaqat xabar berish, balki jamoatchilik fikrini shakllantirish, ijtimoiy muammolarga e'tibor qaratish va davlat hamda jamiyat o'rtasida axborot almashinuvini ta'minlash vazifasini ham bajaradi.

O'zbekiston Respublikasida OAV faoliyati erkinligi qonun bilan kafolatlangan bo'lib, davlat OAVning axborotni izlash, olish va tarqatish huquqlarini ta'minlashi belgilangan.² Shu

¹ O'zbekiston Respublikasining "Ommaviy axborot vositalari to'g'risida"gi Qonuni, yangi tahriri. Qonunda tele-, radio-, video-, kinoxronikal dasturlar va internet orqali davriy axborot tarqatish OAV shakllari qatorida ko'rsatilgan. URL: <https://lex.uz/docs/-1106870>

² O'zbekiston Respublikasining "Ommaviy axborot vositalari to'g'risida"gi Qonuni, 5-modda. Unda OAV erkinligi va davlat tomonidan axborotni izlash, olish va tarqatish huquqlari kafolatlanishi belgilangan. URL: <https://lex.uz/docs/-1106870>

bilan birga, OAV tarqatayotgan axborotning xolisligi va ishonchliligi uchun mas'ul hisoblanadi.³ Demak, Toshkent va viloyat telekanallarida yangiliklarni yoritish uslubini tahlil qilishda faqat efir dizayni yoki boshlovchi nutqiga emas, balki axborotning ishonchliligi, mavzuning dolzarbligi, auditoriyaga yaqinligi va jurnalistik mezonlarga ham e'tibor qaratish lozim.

Tadqiqotning maqsadi — Toshkent va viloyat telekanallarida yangiliklarni yoritish uslubining o'xshash va farqli jihatlarini aniqlash, ularning jurnalistik amaliyotdagi ahamiyatini baholash hamda hududiy telejurnalistikaning rivojlanish yo'nalishlarini ko'rsatishdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi. Maqolada qiyosiy-tahliliy, kuzatuv va kontent-tahlil elementlariga tayangan holda yondashuv qo'llanildi. Tahlil obyekti sifatida Toshkent shahrida faoliyat yurituvchi respublika va poytaxt telekanallari, xususan "O'zbekiston 24" va "Toshkent" telekanali, shuningdek Farg'ona, Namangan, Samarqand, Xorazm, Qashqadaryo kabi hududiy telekanallarning yangiliklar dasturlari umumiy jurnalistik mezonlar asosida ko'rib chiqildi. Ochiq manbalarda MTRK tizimida respublika telekanallari bilan bir qatorda hududiy telekanallar ham mavjudligi ko'rsatiladi.⁴ MTRK teledasturlarida "Farg'ona 24", "Samarqand yangiliklari", "Diyor yangiliklari", "Xorazm 24" kabi informatsion dasturlar mavjudligi ham hududiy axborot maydonining shakllanganini ko'rsatadi.⁵

Toshkent telekanallarida yangiliklarni yoritish uslubi Toshkent telekanallarida yangiliklar yoritilishining asosiy xususiyati — voqealarga respublika yoki poytaxt miqyosida yondashishdir. Bunday telekanallarda siyosiy uchrashuvlar, davlat dasturlari, hukumat qarorlari, iqtisodiy islohotlar, xalqaro hamkorlik, yirik infratuzilma loyihalari va poytaxt hayotiga oid mavzular ko'proq aks etadi. "O'zbekiston 24" telekanalining rasmiy platformalarida to'g'ridan-to'g'ri efirlar, tezkor yangiliklar va tahliliy ko'rsatuvlar jamlanganligi qayd etiladi.⁶ Bu esa kanalning axborot-tahliliy yo'nalishga ixtisoslashganini ko'rsatadi.

Toshkent telekanallarida yangilik matni odatda rasmiy, ixcham va standartlashtirilgan uslubda beriladi. Boshlovchi nutqida adabiy til me'yorlariga qat'iy amal qilinadi, reportajlarda esa rasmiy manbalar, mutasaddilar fikri, statistik ma'lumotlar va ekspert izohlari keng qo'llanadi. Bu yondashuv axborotning ishonchliligini oshiradi, biroq ayrim hollarda oddiy tomoshabin hayotiga yaqinlik darajasini pasaytirishi mumkin.

Poytaxt telekanallarining yana bir ustun jihati — texnik va vizual imkoniyatlarning kengligidir. Studiyaning zamonaviy dizayni, grafik elementlar, jonli ulanishlar, infografika,

³ O'zbekiston Respublikasi Hukumat portali. "Ommaviy axborot vositalari to'g'risida" sahifasi. Unda OAV o'zi taqdim etadigan axborotning ishonchliligi uchun javobgar ekani hamda axborotning xolisligi va ishonchliligi uchun mas'uliyati qayd etilgan. URL: <https://gov.uz/oz/advice/713/document/3190>

⁴ O'zbekiston Milliy teleradiokompaniyasi rasmiy sayti. MTRK tizimida "O'zbekiston 24" ijodiy birlashmasi va hududiy telekanallar faoliyati ko'rsatilgan. URL: <https://mtrk.uz>

⁵ O'zbekiston Milliy teleradiokompaniyasi teledasturlari va hududiy telekanallar sahifalarida "Farg'ona 24", "Samarqand yangiliklari", "Diyor yangiliklari", "Xorazm 24" kabi informatsion dasturlar qayd etilgan. URL: <https://mtrk.uz/organization/tv/17>

⁶ "O'zbekiston 24" telekanalining rasmiy YouTube sahifasida to'g'ridan-to'g'ri efirlar va tahliliy ko'rsatuvlar jamlanganligi ko'rsatilgan. URL: <https://www.youtube.com/@uzbekistan24tv>

arxiv kadrlar va tahliliy lavhalardan foydalanish yangiliklar dasturining professional ko'rinishini kuchaytiradi. Ayniqsa, tezkor xabarlarni ijtimoiy tarmoqlar, YouTube va Telegram orqali tarqatish yangiliklarning auditoriyaga yetib borish tezligini oshiradi.

Biroq Toshkent telekanallari uchun ayrim muammolar ham mavjud. Masalan, yangiliklarda rasmiy axborot ulushi yuqori bo'lgani sababli ayrim lavhalarda inson omili, oddiy fuqaro pozitsiyasi yoki hududiy hayotning real muammolari yetarli darajada ochilmasligi mumkin. Shu sababli zamonaviy televizion jurnalistikada rasmiy axborot bilan insoniy hikoya, ya'ni "human interest" yondashuvini uyg'unlashtirish muhim hisoblanadi.

Viloyat telekanallarida yangiliklarni yoritish uslubi Viloyat telekanallarida yangiliklarni yoritish uslubi mahalliylik tamoyiliga asoslanadi. Ularning asosiy auditoriyasi muayyan viloyat, tuman yoki shahar aholisi bo'lgani sababli yangiliklarda hududiy muammolar, mahalla hayoti, qishloq xo'jaligi, ta'lim, sog'liqni saqlash, yo'l, suv, elektr ta'minoti, obodonlashtirish, tadbirkorlik va ijtimoiy himoya mavzulari ko'proq yoritiladi. Masalan, Samarqand viloyati teleradiokanalining rasmiy sahifasida viloyat hayotiga oid voqea-hodisalar haqida tezkor xabarlar, foto va video lavhalar berib borilishi ko'rsatilgan.⁷

Viloyat telekanallarining asosiy ustunligi — auditoriyaga yaqinlikdir. Mahalliy tomoshabin uchun o'z tumani, mahallasi, ko'chasi yoki tanish ijtimoiy muhitida sodir bo'layotgan voqealar respublika darajasidagi umumiy xabarlardan ko'ra ko'proq qiziqish uyg'otadi. Shu bois viloyat telekanallarida reportaj janri muhim o'rin tutadi. Reportyor ko'pincha voqea joyiga boradi, mahalliy aholi bilan suhbatlashadi, muammo yoki yangilikni bevosita hududiy kontekstda ko'rsatadi.

Viloyat telekanallarining tili Toshkent telekanallariga nisbatan sodda, xalqona va auditoriyaga yaqinroq bo'lishi mumkin. Bu jihat mahalliy axborotni qabul qilishni osonlashtiradi. Biroq jurnalistik me'yor nuqtayi nazaridan mahalliy sheva elementlaridan ortiqcha foydalanish, rasmiy-adabiy til me'yorlaridan chekinish yoki reportajda subyektiv bahoga berilib ketish xavfi ham mavjud. Shu sababli hududiy telekanallarda ham adabiy til, xolislik va dalillarga tayangan yoritish asosiy mezon bo'lib qolishi kerak.

Viloyat telekanallarida texnik imkoniyatlar Toshkentdagi yirik telekanallarga nisbatan ba'zan cheklangan bo'lishi mumkin. Studiya jihozlari, montaj sifati, grafik bezaklar va jonli efir imkoniyatlari har doim ham bir xil darajada emas. Shunga qaramay, viloyat telekanallarining kuchli tomoni — ular mahalliy hayotni bevosita aks ettiradi, markaziy kanallar ko'ra olmaydigan yoki kamroq e'tibor beradigan kichik, ammo aholi uchun muhim mavzularni yoritadi.

Qiyosiy tahlil Toshkent va viloyat telekanallarida yangiliklarni yoritish uslubi quyidagi mezonlar bo'yicha farqlanadi:

Tahlil mezon	Toshkent telekanallari	Viloyat telekanallari
Mavzu ko'lam	Respublika, poytaxt, xalqaro va yirik ijtimoiy-siyosiy voqealar	Viloyat, tuman, mahalla va mahalliy muammolar

⁷ Samarqand viloyati teleradiokanali rasmiy Telegram sahifasida viloyat hayotiga oid voqea-hodisalar haqida tezkor xabarlar, foto va video lavhalar berib borilishi qayd etilgan. URL: <https://t.me/s/SamTvr?q=%238july>

Axborot uslubi	Rasmiy, tahliliy, standartlashtirilgan	Soddaroq, mahalliy auditoriyaga yaqin
Manbalar	Rasmiy idoralar, ekspertlar, davlat tashkilotlari	Mahalliy hokimliklar, mutasaddilar, aholi, joylardagi guvohlar
Reportaj shakli	Ko'proq umumlashtirilgan va tahliliy	Voqea joyidan bevosita lavha ko'proq uchraydi
Vizual imkoniyat	Studiya, grafika, infografika va jonli ulanish imkoniyati keng	Texnik imkoniyat hududga qarab farqlanadi
Auditoriya ehtiyoji	Keng respublika auditoriyasi	Muayyan viloyat yoki tuman aholisi
Kuchli jihati	Tezkorlik, rasmiylik, tahliliy yondashuv	Mahalliylik, hayotiylik, aholiga yaqinlik
Zaif jihati	Ba'zan rasmiylikning ortib ketishi	Ba'zan texnik va tahliliy imkoniyatning cheklanishi

Ushbu qiyosiy jadvaldan ko'rinadiki, Toshkent telekanallari axborotni umumrespublika kontekstida yoritishga intiladi. Viloyat telekanallari esa mahalliy ijtimoiy hayot, hududiy muammolar va oddiy fuqarolar kundalik turmushini yoritish orqali auditoriyaga yaqinlikni ta'minlaydi. Demak, har ikki turdagi telekanalning jurnalistik vazifasi bir-birini inkor etmaydi, aksincha, mamlakat axborot makonini to'ldiradi.

Yangiliklar uslubida o'xshash jihatlar Toshkent va viloyat telekanallarida yangiliklarni yoritishda ayrim umumiy jihatlar ham mavjud. Birinchidan, har ikki yo'nalishda ham yangiliklar dasturi informatsion janr talablariga bo'ysunadi: voqea haqida aniq, qisqa va tushunarli xabar berish asosiy vazifa hisoblanadi. Ikkinchidan, reportaj, intervyu, qisqa xabar, lavha va sharh kabi janrlardan foydalaniladi. Uchinchidan, yangiliklarda rasmiy manbalarga murojaat qilish, mutasaddilar fikrini berish, voqea joyidan tasvir ko'rsatish umumiy amaliyot sifatida shakllangan.

Bundan tashqari, raqamli platformalar har ikki turdagi telekanallar uchun muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bugungi kunda televizion yangiliklar faqat efir bilan cheklanib qolmaydi. Ular Telegram, YouTube, Facebook, Instagram kabi platformalar orqali ham tarqatiladi. Bu jarayon telekanallarni tezkorlik, sarlavha tanlash, qisqa video tayyorlash va auditoriya bilan muloqot qilish borasida yangi yondashuvlarga majbur qilmoqda.

Yangiliklar uslubidagi muammolar Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, Toshkent va viloyat telekanallarida yangiliklarni yoritishda bir qator umumiy muammolar ham mavjud. Birinchidan, ayrim yangiliklarda tahliliy chuqurlik yetishmaydi. Voqea haqida xabar beriladi, biroq uning sabablari, oqibatlari va aholiga ta'siri yetarlicha ochilmaydi. Ikkinchidan, muammoli mavzularni yoritishda tanqidiy savollar va mustaqil ekspert fikri kam uchrashi mumkin. Uchinchidan, ayrim hududiy lavhalarda muammoning bir tomonlama, faqat rasmiy izoh asosida yoritilishi kuzatiladi.

Jurnalistikaning asosiy vazifasi faqat ma'lumot yetkazish emas, balki axborotni tekshirish, solishtirish, jamiyat uchun ahamiyatini ochib berish va auditoriyaga tushunarli

shaklda taqdim etishdir. Shu sababli yangiliklar dasturlarida faktcheking, muqobil fikr, voqea fonini tushuntirish, statistik ma'lumotlarni izohlash va oddiy fuqarolar pozitsiyasini berish kuchaytirilishi lozim.

Xulosa. Toshkent va viloyat telekanallarida yangiliklarni yoritish uslubi mazmun, shakl va auditoriyaga yondashuv jihatidan farqlanadi. Toshkent telekanallari ko'proq respublika darajasidagi rasmiy, siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy jarayonlarni yoritishga ixtisoslashgan. Ularning ustunligi tezkorlik, tahliliy yondashuv, texnik sifat va keng auditoriyaga chiqish imkoniyatida namoyon bo'ladi. Viloyat telekanallari esa mahalliy hayotga yaqinligi, hududiy muammolarni bevosita ko'rsatishi va oddiy aholi ovozi efirga olib chiqishi bilan ajralib turadi.

Tahlil natijalariga ko'ra, Toshkent telekanallari uchun inson omiliga asoslangan lavhalarini ko'paytirish, viloyat telekanallari uchun esa tahliliy chuqurlik, texnik sifat va faktlarni tekshirish amaliyotini kuchaytirish muhimdir. Kelgusida markaziy va hududiy telekanallar o'rtasida tajriba almashish, qo'shma reportajlar tayyorlash, jurnalistlarning malakasini oshirish va raqamli platformalarda kontent tarqatish strategiyasini takomillashtirish O'zbekiston televizion jurnalistikasining rivojlanishiga xizmat qiladi

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ommaviy axborot vositalari to'g'risida"gi Qonuni, yangi tahriri. Qonunda tele-, radio-, video-, kinoxronikal dasturlar va internet orqali davriy axborot tarqatish OAV shakllari qatorida ko'rsatilgan. URL: <https://lex.uz/docs/-1106870>
2. O'zbekiston Respublikasining "Ommaviy axborot vositalari to'g'risida"gi Qonuni, 5-modda. Unda OAV erkinligi va davlat tomonidan axborotni izlash, olish va tarqatish huquqlari kafolatlanishi belgilangan. URL: <https://lex.uz/docs/-1106870>
3. O'zbekiston Respublikasi Hukumat portali. "Ommaviy axborot vositalari to'g'risida" sahifasi. Unda OAV o'zi taqdim etadigan axborotning ishonchliligi uchun javobgar ekani hamda axborotning xolisligi va ishonchliligi uchun mas'uliyati qayd etilgan. URL: <https://gov.uz/oz/advice/713/document/3190>
4. O'zbekiston Milliy teleradiokompaniyasi rasmiy sayti. MTRK tizimida "O'zbekiston 24" ijodiy birlashmasi va hududiy telekanallar faoliyati ko'rsatilgan. URL: <https://mtrk.uz>
5. O'zbekiston Milliy teleradiokompaniyasi teledasturlari va hududiy telekanallar sahifalarida "Farg'ona 24", "Samarqand yangiliklari", "Diyor yangiliklari", "Xorazm 24" kabi informatsion dasturlar qayd etilgan. URL: <https://mtrk.uz/organization/tv/17>
6. "O'zbekiston 24" telekanalining rasmiy YouTube sahifasida to'g'ridan-to'g'ri efirlar va tahliliy ko'rsatuvlar jamlanganligi ko'rsatilgan. URL: <https://www.youtube.com/@uzbekistan24tv>
7. Samarqand viloyati teleradiokanali rasmiy Telegram sahifasida viloyat hayotiga oid voqea-hodisalar haqida tezkor xabarlar, foto va video lavhalar berib borilishi qayd etilgan. URL: <https://t.me/s/SamTvr?q=%238july>
8. McQuail, D. McQuail's Mass Communication Theory. London: SAGE Publications, 2010.
9. Kovach, B., Rosenstiel, T. The Elements of Journalism. New York: Three Rivers Press, 2014.
10. Galtung, J., Ruge, M. "The Structure of Foreign News." Journal of Peace Research, 1965.
11. Shoemaker, P. J., Reese, S. D. Mediating the Message in the 21st Century. New York: Routledge, 2014.